Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 10 mars 1933 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 51 av herr *Hermansson m. fl.* och nr 80 av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*

I motionen II: 51 har hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av nu gällande lag om arbetarskydd, att första paragrafen i nämnda lag erhåller följande lydelse:

»§ 1.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag, skola bestämmelserna i 5 § i)—l) samt de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.»

I motionen II: 80 har hemställts, att riksdagen måtte besluta vidtaga den ändringen i lagen om arbetarskydd, att sista stycket i paragraf 1 utgår och att lagen alltså skall äga tillämpning även beträffande jordbruket, samt att paragraf 5, punkt m, skall erhålla följande lydelse: Åt arbetare, som från årets början varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag, skall å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september beredas semesterledighet under minst 15 dagar.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande lagstadganden.

Den i motionerna berörda 1 § i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd lyder:

»Denna lag äger tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetare användes till arbete för arbetsgivares räkning, så ock å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetare på sådant sätt användes.

Från lagens tillämpning undantagas dock

a) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande,

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, samt

c) arbete, som utföres av sjöfolk och är att hänföra till skeppstjänst, evad arbetet utföres ombord eller icke.

Beträffande arbete inom jordbruket skall denna lag äga tillämpning allenast i vad den åsyftar att förekomma olycksfall vid användande av maskinella hjälpmedel eller sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall.»

De i motionen II: 51 nämnda lagrummen i 5 § arbetarskyddslagen innehålla bestämmelser om raster, nattvila och veckovila.

Den i motionen II: 80 berörda punkt m) i samma paragraf lyder:

»Åt arbetare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos arbetsgivaren eller företaget någon längre tid, bör, i allmänhet under den varmare årstiden, beredas semesterledighet under minst fyra söckendagar, vilken ledighet i regel bör vara sammanhängande och förlagd i omedelbar anslutning till sön- eller helgdag.»

Frågan om arbetarskyddslagstiftningens utsträckande till jordbruket.

Enligt det betänkande med förslag till, bland annat, lag om arbetarskydd, som den s. k. *yrkesfarekommittén* den 9 december 1909 avgav, skulle den föreslagna arbetarskyddslagen omfatta jämväl jordbruket. Mot jordbrukets inbegripande under lagen framställdes emellertid talrika anmärkningar. Utlåtande över betänkandet infordrades från kommerskollegium.

Till *1912 års riksdag* framlades därefter i proposition nr 104 förslag till lag om arbetarskydd. Föredragande departementschefen framhöll i propositionen, att lagen i avseende å arbete inom jordbruket borde få tillämpning allenast i vad den avsåge åtgärder till förekommande av olycksfall i arbete vid användande av maskiner. Lagens bestämmelser i övrigt vore icke av något avsevärdare behov påkallade för jordbruksarbetet. Vidare måste det anses angeläget att söka i möjligaste mån begränsa inspektionsväsendet och kostnaderna för detsamma. — Lag om arbetarskydd antogs av riksdagen.

Efter tillkomsten av 1912 års lag har fråga om ändringar i densamma vid olika tillfällen varit uppe. Den 2 november 1925 överlämnade *socialstyrelsen* till Kungl. Maj:t, under åberopande av givet uppdrag, ett inom styrelsen utarbetat förslag till reviderad lag om arbetarskydd jämte motivering (Statens offentliga utredningar 1925: 34). Socialstyrelsens förslag innebar i fråga om arbetarskyddslagens tillämpningsområde den utvidgningen, att jordbruksarbetet skulle i sin helhet omfattas av lagen utan andra inskränkningar, såvitt nu är i fråga, än att de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke skulle äga tillämpning samt att enligt styrelsens förslag ej heller föreskrifterna angående arbetstiden skulle gälla beträffande jordbruksarbetet. Med jordbruk skulle likställas till detsamma hörande binäring, vilken icke bedreves såsom självständigt företag. I övrigt företedde styrelseförslagets 1 § endast en mindre olikhet mot den nuvarande ordalydelsen.

Socialstyrelsen anförde såsom motivering av sitt ändringsförslag i denna del:

»Lagen är, såsom framgår av förevarande paragrafs första stycke, till sin läggning allmängiltig. Under dess tillämpning inbegripas sålunda en mångfald verksamhetsgrenar, t. ex. hotell- och restaurangrörelse samt arbete i butiker och på kontor, vilka icke kännetecknas av någon avsevärd yrkesfara. I regel få ej heller dessa verksamhetsgrenar någon känning av lagen — in-

spektioner företagas ej beträffande dem annat än på särskild anledning — men yrkesinspektionen är likväl i tillfälle att, därest missförhållanden skulle yppa sig, ingripa mot dem och åvägabringa rättelse. Mot bakgrunden av nu antydda tendens ter sig gällande begränsning av lagens tillämplighet i avseende å jordbruket inkonsekvent och orättvis. Enligt styrelsens mening torde det sålunda få anses påkallat, att arbetarskyddslagens tillämpning utvidgas så, att åtminstone dess bestämmelser till förekommande av olycksfall och ohälsa i sin helhet bliva tillämpliga å jordbruksarbetet.

Här ifrågavarande lagstiftningsåtgärd är emellertid ej blott förestavad av teoretisk hänsyn till följdriktighetens och rättvisans krav, utan är den jämväl motiverad med hänsyn till praktiska skyddsbehov. En del inom jordbruket använda redskap ha nämligen visat sig medföra sådan olycksfallsrisk, att de borde giva anledning till ingripande från yrkesinspektionens sida, men då dessa redskap ej kunnat räknas till de i lagen angivna hjälpmedel, hava yrkesinspektionens befattningshavare saknat befogenhet därtill.

En allmän tendens att i avseende å statens sociala omvårdnad jämställa jordbruksarbetaren med industriarbetaren har under de senaste åren tydligt gjort sig gällande. För vårt lands vidkommande må i sådant avseende erinras om lagen angående olycksfallsförsäkring. I fråga om de internationella strävandena kan visas på den serie av beslut, som år 1921 fattades av internationella arbetskonferensen i ändamål att i olika avseenden på det sociala området bringa jordbruksarbetarna i nivå med industriens arbetare.

Vid en överläggning, som styrelsen i förevarande fråga hållit med representanter för olika intressen inom jordbruket, gjordes från vissa håll bl. a. gällande, ej blott att den här ifrågavarande utvidgningen av lagens tillämpning vore obehövlig samt ägnad att leda till omotiverade trakasserier jämte ökad och fördyrad inspektion utan även att en dylik åtgärd, då lagens bestämmelser egentligen vore avfattade med hänsyn till industrien, knappast skulle för jordbrukets arbetare medföra några avsevärda fördelar. Mot här antydda erinringar genmäldes, utöver vad ovan anförts till utvidgningens motivering, i huvudsak, att farhågan för trakasserier måste anses obefogad med hänsyn till det synnerligen varsamma förfarandet vid skyddsbestämmelsernas genomförande — först överordnad myndighets förbud är straffgaranterat. Någon ökning eller fördyring av inspektionsväsendet torde ej heller behöva ifrågakomma, då underinspektörerna redan nu för sin tillsyn å ångpannor och maskiner m. m. lära relativt ofta besöka det stora flertalet av de jordbrukets arbetsställen, där utvidgningen skulle kunna påkalla tillsyn från deras sida. Till stöd för denna mening erinrades bl. a. om att lagen, i nu gällande 25 §, fritager inspektionsorganen från förpliktelsen att utan särskild anledning besöka arbetsställen, där yrkesfara eller fara för andra mot lagen stridande förhållanden i regel kan anses utesluten. Jämväl påpekades, att lagen icke komme att äga tillämpning på de små jordbruksföretag, som icke använda främmande arbetskraft. Vad slutligen angår anmärkningen, att lagen ej vore avpassad för jordbruksarbetets förhållanden, framhölls, att lagens allmänna bestämmelser mot yrkesfara, i dess 3 §, vore lika väl tillämpliga å jordbruket som å andra verksamhetsgrenar samt bildade en rättsgrund, på vilken alla erforderliga skyddsanvisningar eller föreskrifter rörande jordbruksarbetet kunde stödjas. För övrigt innehölle även de mer speciella skyddsbestämmelserna i 4 och 5 §§ åtskilligt, som skulle kunna bliva av värde för nämnda arbete.

Mot kravet på en fullt genomförd likställighet inför arbetarskyddslagen mellan industriens och jordbrukets arbetare kunna onekligen vissa erinringar göras. Arbetet inom jordbruket är nämligen i flera hänseenden olika industriarbetet. Sålunda företer det vanligen ej den enformiga sysselsättningen i hygieniskt mindre tillfredsställande omgivningar, vilken har ansetts karak-

terisera fabriksarbetet och varit den närmaste anledningen till inskränkningarna i avseende å minderårigas användande inom industrien. Vidare skulle jordbruksarbetet, som ju är beroende av årstid, väderlek och andra växlande och tillfälliga omständigheter, knappast låta sig inordna under någon med industrien likartad arbetstidsreglering. Med hänsyn härtill har styrelsen också undantagit jordbruksarbetet från tillämpning av lagens bestämmelser rörande arbetstiden samt rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete.

Såvitt styrelsen kan bedöma, skulle den föreslagna utsträckningen av lagens tillämpning överhuvud taget i praktiken bli föga märkbar men medföra den fördelen, att man skulle vinna möjlighet att ingripa mot eventuellt förekommande missförhållanden.»

En ledamot av socialstyrelsen, byråchefen Bergsten, var av skiljaktig mening och anförde:

»Med hänsyn till att arbetet inom jordbruket är helt olika industriarbetet har även socialstyrelsens majoritet funnit lämpligast att undantaga jordbruket från det komplex av bestämmelser i lagen, som röra arbetstiden samt minderårigas och kvinnors användande till arbete. Av de återstående bestämmelserna, vilka avse förekommande av olycksfall och ohälsa samt närmast hänföra sig till industriens arbetare, torde jämväl flertalet få anses vara av sådan natur, att de, i betraktande av de säregna arbetsförhållandena inom jordbruket, icke äro av någon avsevärd betydelse för jordbruksarbetarna. I den nu gällande arbetarskyddslagen förekommer beträffande arbete inom jordbruket ej heller någon annan bestämmelse än den, att å sådant arbete lagen skall äga tillämpning 'allenast i vad den åsyftar att förekomma olycksfall vid användande av maskinella hjälpmedel eller sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall'. Från yrkesinspektionens sida har emellertid påpekats, att vissa inom jordbruket använda redskap och anläggningar jämväl visat sig medföra sådan olycksfallsrisk att de borde giva anledningar till ingripande, men att, då dessa redskap och anläggningar ej kunnat räknas till de i lagen angivna hjälpmedel, yrkesinspektionens befattningshavare saknat befogenhet därtill. Detta är naturligtvis ett missförhållande, som kräver rättelse, men torde enklare kunna ske genom ett tillägg till ovannämnda, i lagen nu förefintliga särbestämmelse för jordbruket än genom att lägga detsamma helt under lagen.

Ur mera teoretisk synpunkt må det visserligen kunna betraktas som ett 'skönhetsfel' att ej på alla slag av arbete få såvitt möjligt tillämpa uniforma skyddsbestämmelser, men med hänsyn till de praktiska förhållandena synes mig i fråga om jordbruksarbetet en sådan anordning som den ovan antydda eller en liknande vara att föredraga, varigenom å ena sidan tillfälle beredes till inspektion, där ett verkligt behov av sådan kan anses föreligga, men som å andra sidan icke, vare sig direkt eller indirekt, inbjuder till överflödig och onödigt besvärande inspektion.»

Av de myndigheter och sammanslutningar, vilka i anledning av remiss uttalat sig om styrelseförslaget, avstyrkte det övervägande antalet den föreslagna utsträckningen av lagens tillämplighet i fråga om jordbruket. Så var fallet med bl. a. lantbruksstyrelsen, svenska lantarbetsgivarnes centralförening ävensom samtliga hushållningssällskap utom Västernorrlands läns hushållningssällskap, som lämnade hela förslaget utan erinran; dock inskränkte sig Norrbottens läns hushållningssällskap, under erinran att jordbruken inom detta län i regel sköttes av jordbrukaren och hans familj och att lagen sålunda

för närvarande endast i undantagsfall erhölle tillämplighet inom länet, till att i princip uttala, att den största försiktighet borde iakttagas i fråga om jordbruksnäringens belastande med ytterligare bördor, i det att dess ekonomiska förhållanden vore så prekära, att den i stället vore i stort behov av stöd och lättnader. Vidare märkas bland de avstyrkande myndigheterna kommerskollegium, domänstyrelsen samt överståthållarämbetet och det stora flertalet länsstyrelser.

Utlåtanden, som på ifrågavarande punkt tillstyrkte lagförslaget eller lämnade detsamma utan erinran, avgåvos av riksförsäkringsanstalten samt länsstyrelserna i Stockholms, Hallands, Skaraborgs, Västmanlands, Västernorrlands och Västerbottens län ävensom av landsorganisationen.

De skäl, som anfördes mot den föreslagna ändringen beträffande jordbruket, kunna i kort sammanfattning sägas vara följande.

1) Det hade ej visat sig, att något behov förelåge av lagens utsträckning till jordbruket. Särskilt vore en tillämpning av bestämmelserna i 5 § med föreskrifter till förekommande av ohälsa obehövlig beträffande jordbruket, där arbetsförhållandena i stort sett vore hälsosamma. — 2) Jordbruksarbete vore av den beskaffenhet, att skydd åt arbetare i sådant arbete i väsentlig mån icke kunde beredas med hjälp av skyddsföreskrifter. Härutinnan framhölls föreliggande svårigheter med avseende å skydd mot djur, vid arbete på öppna fältet, vid huggningsarbete, stenbrytning, körslor m. m. — 3) De nu i lagen och lagförslaget upptagna särskilda skyddsföreskrifterna vore avpassade huvudsakligen för industrien och vore ej lämpliga för jordbruket. Länsstyrelsen i Malmöhus län framhöll särskilt, att jordbrukets byggnader samt stegar och trappanordningar i foderlador icke i förevarande hänseende tålde jämförelse med motsvarigheter inom industrien. Även i övrigt framhölls vid de särskilda punkterna i styrelseförslaget, bl. a. av svenska lantarbetsgivarnas centralförening, det betungande, stundom orimliga, i en tillämpning av dessa stadganden å jordbruket. — 4) Genom förändringarna skulle nya konfliktanledningar ävensom fara för trakasserier uppstå. — 5) Inspektionen bleve i en grad, som ej stode i rätt förhållande till nyttan därmed, besvärande för jordbrukarna och betungande för tillsynsorganen. — 6) Farhågor kunde hysas för att de för jordbruket avsedda tillsynsorganen komme att sakna erforderlig kompetens. — 7) Slutligen skulle förändringen medföra avsevärda kostnader såväl för det allmänna genom ökad inspektion som ock för de enskilda jordbrukarna.

Ett ganska stort antal myndigheter och korporationer — däribland lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen, kommerskollegium samt åtskilliga länsstyrelser och hushållningssällskap — förordade någon mindre utvidgning av den nuvarande bestämmelsen i 1 § sista stycket arbetarskyddslagen, i den mån behov därav kunde föreligga. Härvidlag anslöt sig vederbörande i många fall till byråchefen Bergstens reservation. Lantbruksstyrelsen ifrågasatte, under uttalande att styrelsen icke vore beredd att härutinnan avgiva något definitivt förslag, huruvida det ej vore möjligt att under yrkesinspektionens tillsyn lägga icke blott maskiner, ångpannor och dylikt, utan även alla fasta anläggningar inom jordbruket, sålunda alla driftsbyggnader, sågverksanläggningar m. m. Slutligen uttalades, att ett förefintligt behov av ökat arbetarskydd inom jordbruket lämpligen kunde fyllas medelst åtgärder till förhindrande av

tillverkningen av farliga jordbruksmaskiner, och med liknande syftning förekommo uttalanden därom, att man medelst i styrelseförslaget förekommande stadganden rörande förbud mot användande, försäljning och upplåtande av vissa maskiner och redskap måhända kunde nå det önskade målet.

I proposition nr 40 till *1931 års riksdag* med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 om arbetsskydd dryftades ingående frågan om arbetarskyddslagens utvidgning till att omfatta jordbruket. Efter att hava redogjort för yttranden över socialstyrelsens förslag ävensom för verkställda statistiska undersökningar erinrade föredragande departementschefen om att hans företrädare i ämbetet enligt yttrande till statsrådsprotokollet i proposition till nästföregående års riksdag angående vissa beslut av den internationella arbetsorganisationens konferens såsom skäl för att icke utsträcka arbetarskyddslagstiftningens tillämplighet å jordbruket anfört, att tidpunkten icke vore lämplig för åtgärder, som skulle innebära nya pålagor för denna näring. Därefter anförde departementschefen:

»På sätt förut antytts delar jag den uppfattning, som min företrädare tillkännagivit rörande den olämpliga tidpunkten för en utvidgning av arbetarskyddslagens tillämplighet å jordbruket. Utan vidare torde det vara tydligt, att under nu rådande, för jordbrukets ekonomi bekymmersamma förhållanden åtgärder som kunna ytterligare belasta denna näring böra undvikas. Ehuru jag således redan av detta skäl funnit mig icke kunna tillstyrka socialstyrelsens förslag i förevarande avseende, vill jag dock med hänsyn till den utförliga behandling denna fråga underkastats i avgivna yttranden något närmare ingå på densamma.

Med avseende å de av socialstyrelsen anförda mera principiella skälen för den avhandlade utsträckningen av lagens tillämpningsområde må då visserligen erkännas, att den nuvarande begränsningen i fråga om jordbruket teoretiskt sett icke står rätt väl tillsammans med lagens allmänna syftning att bereda erforderligt skydd åt arbetare, som användas till arbete för främmande arbetsgivares räkning. Av lantbruksstyrelsens utlåtande och den inom socialstyrelsen verktällda undersökningen rörande olycksfallsrisken inom jordbruket framgår också, att vissa olycksfallsrisker inom jordbruket finnas, vilka icke nås av lagens bestämmelser. Det gäller emellertid även att avgöra, i vad mån det med hänsyn till föreliggande praktiska och ekonomiska förhållanden är möjligt och lämpligt att i avseende å jordbruket åt lagen giva en så vidsträckt tillämpning, som av styrelsen föreslagits. I själva verket lärer mot vissa olycksfallsrisker inom jordbruket något skydd i den ordning, varom här är fråga, icke rimligen kunna givas. Detta torde exempelvis gälla beträffande vissa risker under arbete på öppna fältet utan samband med bristfällighet i maskin eller redskap; vidare beträffande de flesta risker, som härleda från djur, såsom slag, stötar och bett, skenande hästar m. m. Men vidare lära, vad jordbrukets byggnader beträffar, förhållandena vara avsevärt olika förhållandena inom industrien och därmed någorlunda jämförlig verksamhet. Vägande skäl synas därför tala för att icke föra jordbrukets byggnader under lagen, i den mån de ej redan äro underkastade densamma. Visst avseende lärer ock böra fästas vid den gjorda invändningen, att de i 4 § av lagen och förslaget givna bestämmelserna till förekommande av olycksfall i arbetet tillkommit med tanke på industriens och därmed jämförliga verksamhetsgrenars förhållanden och att de därför ej väl passa till jordbruket. Vad angår lagens stadganden till före-

kommande av ohälsa lära dessa enligt sakens natur icke hava sådan betydelse för jordbruksarbetet, att en utsträckning till dylikt arbete överhuvud bör äga rum. Jordbruksarbetet torde i regel vara av hälsosam beskaffenhet, och den omväxling detsamma erbjuder lärer bereda motvikt till ett stundom under kortare tid förekommande mindre hälsosamt arbete.

Till länsstyrelsens i Hallands län yttrande att, i den mån jordbrukets drift mekaniserades och maskiner funne ökad användning därstädes, även jordbrukets arbete borde vinna ökad trygghet genom arbetarskyddslagen och inspektion, är att säga, att denna ökade trygghet i huvudsak torde vinnas redan med det nuvarande stadgandet om jordbruket i lagens 1 §. I de flesta fall lärer nämligen en mekanisering resultera i ökning av de »maskinella hjälpmedlen», och då träder lagen i en däremot svarande grad i vidgad tillämpning.

— —

Vad beträffar de ekonomiska konsekvenserna av socialstyrelsens förevarande ändringsförslag äro ju dessa för den enskilde jordbrukarens del synnerligen ovissa och i högsta grad beroende av det sätt, varå inspektionsverksamheten utövas. I saknad av andra närmare bestämmelser än de i 4 och 5 §§ av styrelseförslaget givna bleve i allt fall ovissheten så stor, att även ur denna synpunkt förslaget ter sig såsom förenat med stora vanskligheter. För det allmänna skulle efter min mening ganska betydande merkostnader förr eller senare uppstå vid en utvidgning enligt styrelseförslaget. Inspektion skulle väl jämlikt förslagets 40 § ej nödvändigtvis behöva förekomma i särskilt stor utsträckning, men det lärer kunna antagas, att en utvidgning av inspektionen med tiden skulle visa sig ofrånkomlig. Det torde icke med fog kunna invändas, att, då inspektionsförrättaren ändå befinner sig på platsen för inspektionen i och för besiktning av maskinella hjälpmedel m. m., den ökning av inspektionskostnaden, som bleve följden av inspektionsuppgifternas utökning, icke komme att bliva väsentlig. Stundom skulle väl nämligen inspektionsbesöket föranledas just av de nya uppgifterna för inspektionen, och vidare synes det ligga i sakens natur, att om inspektionen utsträcktes att omfatta byggnader, grustag och dylikt, densamma måste kräva betydligt längre tid och därmed större kostnad, än om inspektion sker endast i nuvarande omfattning.

Om således förslaget om en mera generell utvidgning av lagens tillämplighet på jordbruket icke kunnat av mig godtagas, har jag däremot övervägt möjligheten av någon lämplig komplettering av uppräkningen i 1 § sista stycket, varigenom det i praktiken yppade behovet av utvidgning kunde i huvudsak tillfredsställas. Därvid har jag fäst mig vid socialstyrelsens yttrande i lagförslagets motivering, att en del inom jordbruket använda redskap visat sig medföra sådan olycksfallsrisk, att de borde giva anledning till ingripande från yrkesinspektionens sida, vartill saknats befogenhet, då de ej kunnat räknas till de i lagen angivna hjälpmedlen. Genom ett tillägg i 1 §, varigenom med maskinella hjälpmedel jämställdes övriga redskap, skulle det angivna behovet till synes kunna väsentligen tillgodoses. Mot ett dylikt tillägg hade måhända under normala förhållanden några allvarliga betänkligheter icke behövt möta. Såsom det ekonomiska läget för närvarande är inom jordbruksnäringen, lärer det emellertid icke vara lämpligt vidtaga några åtgärder, ägnade att öka de redan nu stora svårigheter, varmed jordbruksdriften är förenad. Tydligt är, att även en ändring av den mera begränsade art, som jag nyss antydde, skulle kunna medföra stegrade utgifter för jordbrukarna. Och i allt fall är en dylik ändring till sina ekonomiska verkningar svår att med någon större grad av säkerhet beräkna. På grund härav har jag icke heller kunnat tillstyrka en partiell ändring av 1 § i lagen, utan lagrummet har i departementsförslaget lämnats i helt orubbat skick.»

I anledning av propositionen väcktes inom riksdagen motioner, inom första kammaren nr 205 av herr Sigfrid Hansson m. fl. och nr 206 av herr Lindhagen samt inom andra kammaren nr 349 av herr Sävström m. fl. och nr 352 av herr Karlsson i Grängesberg m. fl. I motionen I: 206 yrkades, att samtliga de begränsningar beträffande lagens omfattning, som förevarande paragraf nu uppställer, måtte försvinna. I motionen II: 352 hemställdes, att lagens bestämmelser i allo och i motionerna I: 205 och II: 349, att desamma med de i nu förevarande motion II: 51 angivna undantagen skulle äga tillämpning å jordbruket. Motionerna I: 205 och II: 349 överensstämde med socialstyrelsens förslag utom därutinnan, att socialstyrelsen icke ansett någon av bestämmelserna om arbetstiden böra äga tillämpning å jordbruket.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 24, anförde andra lagutskottet:

»I fråga om jordbruket är utskottet av den meningen, att lagens föreskrifter rörande minderårigas och kvinnors användande i arbete samt de föreslagna bestämmelserna om semester icke lämpligen kunna göras tillämpliga å denna näring. Vad beträffar den föreslagna utsträckningen i övrigt har den i ärendet förebragta utredningen ej övertygat utskottet därom, att någon mera väsentlig minskning av olycksfallsriskerna skulle stå att vinna genom en dylik utsträckning. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att det i 7 § 2 mom. i propositionen upptagna försäljningsförbudet för maskiner, vilket återfinnes i utskottets förslag, torde vara ägnat att förebygga olycksfall jämväl inom jordbruket. Med hänsyn till vad sålunda anförts och på de av föredragande departementschefen anförda skäl har utskottet ej funnit sig kunna tillstyrka den föreslagna utvidgningen. Liksom i propositionen upptages sålunda icke 1 § i utskottets förslag.»

Reservation beträffande utskottets utlåtande i denna del anfördes av herr Sigfrid Hansson m. fl. Reservanterna hemställde, att riksdagen måtte för sin del antaga en lag angående ändring i vissa delar av arbetarskyddslagen, enligt vilken 1 § av denna lag skulle erhålla den i nu förevarande motion II: 51 angivna lydelsen.

Riksdagen godkände utskottets utlåtande i denna del.

Vid *1932 års riksdag* väcktes motioner i samma ämnen, som de nu föreliggande. Herr Hermansson m. fl. framställde i motionen II: 133 samma yrkanden som nu i motionen II: 51, och herr Karlsson i Grängesberg m. fl. gjorde i motionen II: 61 samma hemställan som nu i motionen II: 80.

Andra lagutskottet yttrade i utlåtande nr 14 följande:

»Jämväl vid fjolårets riksdag väcktes fråga om utsträckande av arbetarskyddslagens tillämplighetsområde till jordbruket. Riksdagen biföll dock icke de yrkanden, som framställdes om dylik utvidgning av arbetarskyddslagstiftningen. Några därvid ej uppmärksammade skäl hava icke åberopats i de nu förevarande motionerna. Med hänsyn till att frågan befinner sig i väsentligen samma skick som förra året anser utskottet sig icke böra tillstyrka riksdagen att frångå sitt då fattade beslut i ämnet.»

Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation anfördes av sex ledamöter, som yrkade bifall till motionen II: 133.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag avslå motionerna.

Till belysande av olycksfallsrisken inom jordbruket får utskottet här återgiva en vid propositionen nr 40 till 1931 års riksdag fogad tabell, kompletterad med uppgifter för åren 1928 och 1929.

Yrkesgrupp	Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare					Antal olycksfall per 100 årsarbetare					Antal förlorade arbetsdagar per olycksfall				
	1923	1926	1927	1928	1929	1923	1926	1927	1928	1929	1923	1926	1927	1928	1929
5 a. *Jordbruk och boskapsskötsel*	*6.97*	*8.70*	*6.36*	*6.80*	*8.09*	*3.04*	*3.82*	*3.96*	*4.23*	*5.27*	*229*	*228*	*160*	*161*	*154*
3. Metallindustri . .	6.62	6.87	7.35	9.56	10.12	11.67	15.30	16.13	17.23	19.59	57	45	46	56	52
8. Närings- och njutningsämnesind. .	5.18	5.70	4.35	5.40	5.33	4.76	5.88	5.92	6.02	7.55	109	97	74	90	71
9. Textil- och beklädnadsindustri .	2.19	2.36	2.20	2.20	2.09	1.58	1.82	1.95	2.01	2.83	139	130	113	109	74
10. Läder-, gummi- och hårindustri .	2.12	2.58	3.24	2.60	2.16	2.80	3.27	3.43	3.28	4.27	76	79	94	79	51
11. Kemisk-teknisk industri	7.44	16.19	6.25	8.88	8.60	9.99	8.87	8.86	9.25	10.92	74	182	71	96	79
13. Kraft-, belysnings- och vattenverk .	2.37	8.62	9.05	11.83	9.10	18.7	6.00	6.71	6.85	7.49	126	144	135	173	121
16. Samfärdsel utom sjöfart	5.39	5.59	6.07	7.96	7.23	5.10	5.64	5.87	5.91	7.37	106	99	103	135	98

Frågan om arbetarsemester.

År *1917* väcktes av herr Ström m. fl. i första kammaren och av herr Björling m. fl. i andra kammaren motioner, nr 92 respektive 309, angående skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag beträffande allmän arbetarsemester. Socialstyrelsen avgav på begäran av vederbörande tillfälliga utskott utlåtande i frågan och förordade därvid en allsidig utredning av densamma. Motionerna biföllos av riksdagen. Sedermera remitterades riksdagsskrivelsen i ämnet till socialstyrelsen. Efter det arbetstidskommittén tillsatts, överlämnades till densamma bland andra frågor rörande arbetstiden även den angående arbetarsemester.

Arbetstidskommittén avgav den 13 mars 1920 ett betänkande med förslag till lag om arbetarsemester. I detta lagförslag stadgades, att om arbetare utan avbrott varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag från och med den 16 september nästföregående år och han sedan minst en månad användes till arbete, varå lagen ägde tillämpning, skulle det i regel åligga arbetsgivaren att å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september bereda arbetaren sammanhängande ledighet (semester) under minst åtta dygn. Kommittén var mellertid icke enhällig.

Kommitteförslaget remitterades till bland andra socialstyrelsen. Den 2 november 1925 överlämnade *socialstyrelsen*, som förut nämnts, till Kungl. Maj:t

ett inom styrelsen utarbetat förslag till reviderad lag om arbetarskydd jämte motivering (Statens offentliga utredningar 1925: 34). I detta lagförslag hade styrelsen upptagit en bestämmelse om arbetarsemester. Förslagets 18 § innehöll nämligen, att åt arbetare, som utan avsevärt uppehåll användes till arbete året runt och varit anställd hos samma arbetsgivare någon längre tid, borde, såvitt möjligt under den varma årstiden, beredas sammanhängande ledighet (semester) under minst en vecka med i skälig mån bibehållen avlöning.

I fråga om styrelseförslagets bestämning av semesterns längd var inom socialstyrelsen byråchefen Bergsten av skiljaktig mening i det att han föreslog, att bestämmelsen om semestertidens längd borde formuleras i samma tänjbara ordalag som villkoren för åtnjutande av semester.

Vid sammanträde med sociala rådet ifrågasatte en arbetsgivarrepresentant, huruvida stadgande om semester över huvud vore behövlig, enär frågan om semesterrätten plägade regleras genom kollektivavtal.

Från ett stort antal såväl myndigheter som enskilda sammanslutningar framställdes i remissyttranden invändningar mot stadgandet i 18 § av styrelseförslaget. Yttranden avgåvos av bl. a. kommerskollegium, järnkontoret, svenska teknologföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges verkstadsförening och svenska arbetsgivareföreningen.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet hemställde i skrivelse den 8 april 1930, att den föreslagna semestertiden måtte, vad de yngre minderåriga arbetarna anginge, utsträckas till 14 dagar.

Vid *1930 års riksdag* väcktes inom andra kammaren motion, nr 260, av herr Karlsson i Grängesberg m. fl., i vilken hemställdes, att riksdagen måtte antaga ett av motionärerna framlagt förslag till lag om arbetarsemester. Enligt detta förslag skulle det, om arbetare varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag från och med den 1 januari, i regel åligga arbetsgivaren att å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september bereda arbetaren sammanhängande ledighet (semester) under minst femton dygn.

Andra lagutskottet påpekade i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 20, bl. a., att socialstyrelsens förslag till reviderad arbetarskyddslag ännu icke varit föremål för riksdagens prövning samt hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Denna hemställan bifölls av riksdagen.

Genom proposition nr 40 till *1931 års riksdag* framlades förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd. Därvid föreslogs, att i lagen skulle införas ett stadgande i 5 § punkt m) av den lydelse detta lagrum nu äger.

Inom riksdagen väcktes i anledning av propositionen motioner, nr 205 i första kammaren av herr Sigfrid Hansson m. fl., nr 349 i andra kammaren av herr Sävström m. fl. och nr 352 i samma kammare av herr Karlsson i Grängesberg m. fl. I motionerna I: 205 och II: 349, vilka voro likalydande, yrkades, att semesterledigheten måtte, i enlighet med vad socialstyrelsen föreslagit, bestämmas till minst en vecka med i skälig mån bibehållen avlöning.

I motion II: 352 hemställdes, att stadgandet om semester måtte givas den avfattningen, att åt arbetare, som från årets början varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag, skulle å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september beredas semesterledighet under minst 15 dagar, med skäligen bibehållen avlöning.

Andra lagutskottet framhöll i sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 24, att utskottet icke kunde förorda längre lagstadgad minimitid för semestern än den i propositionen upptagna. Om den åsyftade ledigheten benämndes semester framginge därav, att vederbörande under ledigheten åtminstone till huvudsaklig del bör åtnjuta avlöning. Skulle bestämmelser meddelas om rätt till lön under semesterledighet, skulle detta innebära en inskränkning i lagen av begreppet semester till att avse ledighet utan avlöning, något som icke vore lämpligt.

Det lagförslag, som utskottet förordade, skilde sig i nu ifrågavarande del icke från det genom propositionen framlagda.

Mot utskottets utlåtande i denna del reserverade sig herr Sigfrid Hansson m. fl. samt fröken Hesselgren, vilka tillstyrkte yrkandet, att den lagstadgade ledigheten borde avse minst en vecka.

Utskottets utlåtande godkändes i förevarande del av riksdagen.

Vid *1932 års riksdag* framställde herr Karlsson i Grängesberg m. fl. i motion II: 61 samma förslag till ändring av 5 § punkt m) i arbetarskyddslagen, som nu föreligger i motionen II: 80.

Andra lagutskottet anförde i utlåtande nr 14, att utskottet saknade anledning att ändra sin år 1931 i ämnet intagna ståndpunkt, samt hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen biföll denna hemställan.

Utskottet. Lagen om arbetarskydd äger enligt sin nu gällande lydelse beträffande arbete inom jordbruket giltighet allenast i vad den åsyftar att förekomma olycksfall vid användande av maskinella hjälpmedel eller sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall. Uttrycket maskinella hjälpmedel har i praktiken tolkats så, att det övervägande antalet jordbruksmaskiner, nämligen de, som drivas med handkraft eller med användande av dragdjur, kommit utanför lagens tillämplighetsområde. Lagen om arbetarskydd är emellertid till sin läggning allmängiltig. Att jordbruket och dess binäringar med den begränsning, som ovan berörts, äro uteslutna från lagens tillämpning, måste därför anses vara inkonsekvent och orättvist.

Att arbetarna inom jordbruket äro i behov av ökat skydd är oomtvistligt. Den risk för skada under arbetet, för vilken lantarbetarna äro utsatta, är större än för en hel del andra arbetargrupper.

Mot utvidgning av lagens tillämplighetsområde har invänts, bland annat, att densamma skulle vara ägnad att leda till omotiverade trakasserier jämte ökad och fördyrad inspektion. Enligt utskottets åsikt måste emellertid far-

hågan för trakasserier anses helt obefogad. Någon mera avsevärd ökning eller fördyring av inspektionsväsendet torde ej heller behöva ifrågakomma. Flertalet av jordbrukets arbetsställen besökas redan enligt nu gällande regler av vederbörande underinspektörer. Vidare må påpekas, att 25 § i lagen fritager inspektionsorganen från förpliktelsen att utan särskild anledning besöka arbetsställen, där yrkesfara eller fara för andra mot lagen stridande förhållanden i regel kan anses utesluten. Utskottet vill i detta sammanhang även framhålla, att jordbruket genom att arbetarskyddslagen i större utsträckning bleve tillämplig icke endast skulle komma att åsamkas kostnader utan även skulle med avseende å nedsättning i olycksfallsförsäkringspremier komma i åtnjutande av viss ekonomisk lättnad.

Enligt utskottets mening bör jordbruksarbetet undantagas från tillämpningen av lagens bestämmelser angående arbetstiden samt rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete. Härigenom skulle den olikhet, som — på sätt bl. a. socialstyrelsen påpekat — onekligen torde förefinnas mellan industriens och jordbrukets arbetare, bliva i tillräcklig omfattning beaktad. Däremot anser utskottet, att lagens bestämmelser i övrigt böra göras tillämpliga beträffande jordbruket.

Utskottet tillstyrker på grund av det anförda bifall till det i motionen II: 51 framställda förslaget till ändring i lagen om arbetarskydd med tillägg allenast av en bestämmelse angående lagens ikraftträdande.

Vad angår det i motionen II: 80 gjorda yrkandet om ändring i 1 § i nämnda lag följer av vad utskottet ovan anfört, att utskottet icke kan tillstyrka bifall till motionens yrkande i denna del.

Beträffande åter vad i motionen II: 80 hemställts med avseende å semesterledighet åt arbetare saknar riksdagen enligt utskottets mening anledning att frånträda sin tidigare och senast vid 1932 års riksdag därutinnan intagna ståndpunkt.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

A) 1) att riksdagen i anledning av motionen II: 51 måtte för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Å arbete inom jordbruket eller till detsamma hörande binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag, skola

bestämmelserna i 5 § i)—l) samt de särskilda bestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande till arbete icke äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

---

2) att motionen II: 80, såvitt den avser ändring i 1 § lagen om arbetarskydd måtte anses besvarad genom vad under 1) anförts; samt

B) att motionen II: 80, i vad den avser ändring i 5 § punkt m) i samma lag, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 mars 1933.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman*,[1] *Fränden**, *Norman* och *P. Sandström*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Olof Carlsson**, *Larsson* i Brålanda*, *Forslund* och *Löfvander*[2];

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Wallerius*, *Pettersson* i Hällbacken, *Hansson* i Trollhättan* och *Gardell* i Gans, fru *Nordgren* samt herrar *Sandberg** och *Hermansson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
[1] » » » behandlingen av frågan om ändring i 5 § punkt m) i arbetarskyddslagen.
[2] » » » » » » » » » 1 § i samma lag.

Reservationer:

Beträffande punkt A).

1) av herr *K. G. Westman*, som anfört:

»Det må ingalunda förnekas, att vissa olycksfallsrisker finnas inom jordbruket, vilka falla utanför den gällande lagens tillämplighetsområde. Mot åtskilliga av dessa risker kan dock något skydd i den ordning, varom här är fråga, icke givas. Så är förhållandet beträffande risker vid arbete utomhus utan samband med bristfällighet i maskiner, i fråga om risker, som härleda från djur, samt beträffande risker, som förekomma vid hanterandet av enklare redskap. Vad jordbrukets byggnader beträffar, äro förhållandena i fråga

om dem avsevärt olika förhållandena inom industrien och därmed någorlunda jämförlig verksamhet. Att föra jordbrukets byggnader under lagen, i den mån de icke redan äro underkastade densamma, synes icke lämpligt och skulle stöta på synnerligen avsevärda praktiska svårigheter.

I fråga om jordbruksarbetet är naturligtvis skydd av behovet påkallat, i den mån maskiner användas i arbetet. I syfte att åstadkomma ett sådant skydd ha i arbetarskyddslagen införts bestämmelser, som avse att förhindra, att farliga jordbruksmaskiner försäljas och användas. Vidare stadgar lagen i sista stycket i 1 §, att den skall äga tillämpning på jordbruket, i vad den åsyftar att förekomma olycksfall vid användande av maskinella hjälpmedel eller ångpannor o. dyl. Uttrycket »maskinella hjälpmedel» lär emellertid i praktiken tolkas så, att därunder hänföras allenast »maskiner, som motsvara dem, som användas inom industrien». Inom jordbruket användes ett flertal maskinella hjälpmedel, som icke motsvara dem, som användas inom industrien. Med hänsyn till jordbrukets moderna maskinella utrustning synes anledning föreligga att verkställa en utredning, om och i vilken utsträckning de av jordbrukets maskinella hjälpmedel, som icke motsvara industriens, kunna inbegripas under tillämpning av arbetarskyddslagen, där detta utan nämnvärda kostnader och praktiska olägenheter låter sig göra.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

> att riksdagen ville, i anledning av motionerna, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående tolkningen av uttrycket »maskinella hjälpmedel» i sista stycket av 1 § i lagen om arbetarskydd och, därest utredningen därtill ger anledning, vidtaga åtgärder för att vidga arbetarskyddslagens tillämpningsområde i fråga om jordbruket i syfte att, i den mån det är praktiskt möjligt, bereda ökat skydd för jordbrukets arbetare vid användning av den maskinella utrustning, som förekommer inom jordbruket.»

2) av herrar *Magnusson* i Skövde, *Wallerius*, *P. Sandström*, *Frändén* och *Larsson* i Brålanda, vilka anfört:

»Utskottet anser sig kunna konstatera såsom 'oomtvistligt att arbetarna inom jordbruket äro i behov av ökat skydd' och att 'den risk för skada under arbetet, för vilken arbetarna äro utsatta, är större än för en hel del arbetargrupper'.

Dessa påståenden äro dock synnerligen svagt motiverade. Visserligen äro olycksfallen inom jordbruket ganska talrika men bestå till övervägande del i skador genom stötar, slag, skärskador o. d. eller i skador för skenande hästar m. m., där ingen inspektion eller några förebyggande åtgärder skulle verksamt förhindra olycksfallen. Farhågorna att en utsträckt inspektionsrätt skulle medföra 'omotiverade trakasserier jämte ökad och fördyrad inspektion' kunna ej avvisas som 'obefogade'. Förutom att en dylik säkerligen skulle verka i mycket ringa grad förebyggande, skulle de föreskrivna säkerhetsåt-

gärderna verka både fördyrande och hindrande i arbetet utan motsvarande nytta.

Även om antalet inspektörer, såsom utskottet förmodar, är så rikligt, att dessa kunna räcka till för det ökade arbetet, komme säkerligen rese- och traktamentsersättningarna att avsevärt öka. Utskottets påstående, att 'flertalet av jordbrukets arbetsställen' redan nu besökas av vederbörande underinspektörer, är knappast riktigt; i vart fall är deras hittillsvarande besök icke av den talrikhet, som skulle bli erforderligt för kontroll av den utsträckta lagens efterlevnad.

Vi hålla också bestämt före, att någon premieminskning, såsom utskottet förespeglar, icke kommer att inträda för jordbruket, då någon nämnvärd minskning i antalet olycksfall icke kommer att vinnas genom den föreslagna utvidgningen av lagens räckvidd. Vi skulle icke ha tvekat att biträda utskottets hemställan, om därigenom ökat skydd mot olycksfall kunnat vinnas, men då så icke synes bli fallet, ha vi ansett, att utskottet bort hemställa,

att motionerna II: 51 och II: 80 måtte av riksdagen avslås.»

3) av herr *Gardell* i Gans.

Stockholm 1933. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.
330680